

Věc Kalašnikov proti Rusku

ROZSUDEK SENÁTU

Čl. 3, čl. 5 odst. 3 a čl. 6 odst. 1 Úmluvy; (zákaz nelidského a ponižujícího zacházení právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení; právo na řízení v přiměřené lhůtě)

Dne 15. července 2002 vyhlásil předseda senátu 3. sekce Evropského soudu pro lidská práva v Paláci lidských práv ve Štrasburku rozsudek ve věci Kalašnikov proti Rusku.

Ke skutkovému stavu

Stěžovatelem je ruský státní příslušník, pan Valerij Kalašnikov (nar. 1955). V době událostí byl generálním ředitelem ruské Severovýchodní komerční banky.

Dne 8. 2. 1995 proti němu bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze zpronevěry prostředků této banky. Dne 17. 2. byl formálně obviněn ze zpronevěry akcií jiné společnosti. V červnu 1995 byl dotyčný zatčen a vzat do vazby s tím, že maří průběh vyšetřování. V prosinci 1995 proti němu bylo vzneseno osm dalších obvinění v souvislosti se zpronevěrou prostředků jeho banky. V únoru 1996 vyšetřování skončilo a případ byl předán Městskému soudu v Magadanu (dále jen "Městský soud"). Ten v březnu 1996 rozhodl o vrácení věci státnímu zástupci k došetření. Státní zástupce proti tomuto rozhodnutí podal stížnost Oblastnímu soudu v Magadanu (dále jen "Oblastní soud"), který ji v dubnu 1996 zamítl. Státní zastupitelství po doplnění vyšetřování případ znovu předalo Městskému soudu v červnu 1996. Hlavní líčení bylo zahájeno v listopadu 1996. V květnu 1998 byl případ z rozhodnutí předsedy Oblastního soudu v zájmu zrychlení řízení předán Okresnímu soudu v Chasynsku. Obžalovaný však proti tomuto rozhodnutí podal stížnost, po níž se projednávání věci vrátilo před Městský soud. V lednu 1999 Městský soud znovu rozhodl o vrácení případu státnímu zastupitelství s ohledem na nedodržení některých procesních norem vyšetřujícími orgány. Oblastní soud toto rozhodnutí v březnu 1999 zrušil. V dubnu 1999 pokračovalo hlavní líčení před Městským soudem.

Rozsudkem ze dne 3. 8. 1999 Městský soud shledal obžalovaného vinným v jednom z bodů obžaloby a v dalších ho zprostil viny. Uložil mu trest odnětí svobody na pět a půl roku v nápravném táboře se všeobecným režimem. Zároveň rozhodl o vrácení části obžaloby státnímu zastupitelství k doplnění vyšetřování. Stěžovatel se proti rozsudku Městského soudu neodvolal, jelikož byl přesvědčen, že Oblastní soud přispěl k jeho odsouzení, a odvolání by tak nemělo naději na úspěch. V říjnu a listopadu 1999 stěžovatel proti rozsudku podal mimořádné stížnosti předsedovi Nejvyššího soudu. Obě byly zamítnuty. Dne 29. 9. 1999 bylo trestní řízení týkající se dalších obvinění zastaveno s tím, že ke spáchání trestných činů nedošlo. O den později však proti stěžovateli bylo vzneseno nové obvinění pro zpronevěru majetku jeho banky. V říjnu 1999 byla podána obžaloba a v prosinci téhož roku bylo zahájeno hlavní líčení. V březnu 2000 Městský soud obžalovaného zprostil viny. V červnu 2000 byl dotyčný propuštěn z výkonu trestu na základě amnestie. Pan Kalašnikov podal od roku 1995 řadu stížností na délku řízení, postup soudů a délku vazby. Také podal četné žádosti o propuštění na svobodu, zejména s ohledem na svůj zdravotní stav a podmínky vazby. Tyto stížnosti a žádosti byly

adresovány Oblastnímu soudu v Magadanu, Nejvyššímu soudu, Ústavnímu soudu, Vrchní soudcovské radě, ministru spravedlnosti, parlamentnímu výboru Státní dumy a kanceláři prezidenta Ruské federace.

Řízení před Evropským soudem pro lidská práva Dne 1. 12. 1998 se pan Kalašnikov obrátil na Evropský soud pro lidská práva (dále "Soud"). Stěžoval si především na podmínky vazby, délku vazby a délku trestního řízení s tím, že byl porušen čl. 3, čl. 5 odst. 3 a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále "Úmluva"). Věc byla přidělena 3. sekci Soudu, jejíž senát po veřejném jednání ze dne 18. 9. 2001 stížnost prohlásil za zčásti přijatelnou k meritornímu posouzení.

K čl. 3 Úmluvy:

Pan Kalašnikov si stěžuje na podmínky vazby v magadanské vazební věznici IZ-47/1, obzvláště pak na přeplnění jeho cely a špatnou hygienickou situaci, jakož i na dlouhou dobu, po níž byl v takových podmínkách držen, což mělo neblahé důsledky pro jeho zdravotní stav a způsobilo mu ponížení a utrpení. Dovolává se čl.3 Úmluvy, který zní:

„ Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu. "

Ruská vláda tvrdí, že podmínky stěžovatelovy vazby nemohou být považovány za mučení nebo nelidské či ponižující zacházení. Podle jejích slov se nelišily, nebo alespoň nebyly horší, než pro většinu vazebně stíhaných osob v Rusku. Vláda připouští, že přeplnění cel je všeobecným problémem vazebních zařízení. Státní orgány podle ní neměly v úmyslu stěžovateli působit fyzické utrpení nebo poškodit jeho zdraví. Vláda uznává, že kvůli ekonomickým důvodům jsou podmínky vazby v Rusku velmi neuspokojivé a zdaleka nesplňují požadavky kladené na vězeňská zařízení v dalších členských státech Rady Evropy. Uvádí však, že činí, co může, aby se podmínky vazby v Rusku zlepšily.

Soud připomíná, že čl. 3 Úmluvy zakotvuje jednu z nejzákladnějších hodnot demokratické společnosti. Absolutně zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení anebo trest, nehledě na okolnosti a chování oběti (Labita proti Itálii, 2000)

Dále připomíná, že podle jeho judikatury musí špatné zacházení (ill-treatment) dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti, má-li spadat do působnosti čl. 3. Posouzení této minimální úrovně je relativní závisí na všech okolnostech případu, jako je trvání tohoto zacházení, jeho fyzické a psychické účinky a v některých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz, mezi jinými, Irsko proti Spojenému království, 1978).

Soud v minulosti dospěl k závěru, že určité zacházení bylo "nelidské", protože, inter alia, bylo promyšlené, bylo aplikováno po dobu mnoha hodin bez přerušení a přivedilo buď skutečné ublížení na zdraví nebo intenzivní fyzické a psychické utrpení. Za "ponižující (degrading)" označil takové zacházení, které v obětech mohlo vyvolat pocity strachu, úzkosti a méněcennosti způsobitelé je pokořit (humiliate) a ponížit (debase) (viz např. Kudla proti Polsku, 2000). Při posuzování, zda je určité zacházení "ponižující" ve smyslu čl. 3, Soud přihlíží k tomu, zda je jeho cílem dotčenou osobu pokořit a ponížit a zda, pokud jde o důsledky, postihlo jeho osobnost způsobem neslučitelným s čl.3 (viz např. Raninen proti Finsku, 1997). Ani absence takového cíle však nemůže s konečnou platností konstatování porušení čl. 3 vyloučit (viz např. Peers proti Řecku, 2001). Utrpení a pokoření musí v

každém případě přesáhnout míru, která je nevyhnutelným prvkem utrpení a pokoření spojených s danou formou legitimního zacházení nebo trestu.

Opatření, kterými je jednotlivce zbaven svobody, mohou často takový prvek obsahovat. Přesto nelze říci, že vyšetřovací vazba je sama o sobě z hlediska čl. 3 problémem. Rovněž tento článek nelze vykládat tak, že ukládá obecnou povinnost propustit vazebně stíhanou osobu na svobodu ze zdravotních důvodů nebo ji umístit do civilního zdravotního zařízení, aby se jí zde dostalo specifické lékařské péče.

Nicméně stát podle tohoto ustanovení musí zajistit, aby byl jednotlivce držen ve vazbě za podmínek, které jsou slučitelné s úctou k jeho lidské důstojnosti, aby ho způsob a metoda výkonu tohoto opatření nevystavovaly úzkosti či strádání takové intenzity, jaká přesahuje nevyhnutelnou míru utrpení, jež je vlastní zbavení svobody, a aby - s přihlédnutím k praktickým nárokům věznění - bylo adekvátně zajištěno jeho zdraví a blaho (viz výše cit. Kudla).

Při posuzování podmínek vazby je třeba přihlížet k jejich kumulativním účinkům, jakož i ke specifickým tvrzením stěžovatele (viz Dougoz proti Řecku, 2001).

K projednávanému případu Soud poznamenává, že stěžovatel byl držen v magadanské vazební věznici IZ-47/1 od 29. 6. 1995 do 20. 10. 1999 a od 9. 12. 1999 do 26. 6. 2000. Připomíná, že podle obecně uznávaných principů mezinárodního práva je pro smluvní státy Úmluva závazná pouze ve vztahu ke skutečnostem, k nimž došlo po jejím vstupu v platnost. Pro Rusko Úmluva vstoupila v platnost dne 5. 5. 1998. Při posuzování následků podmínek vazby, jež byly v zásadě po celou dobu stejné, Soud ovšem musí přihlídnout k celému vazebnímu období, tedy i k tomu, jež předcházelo 5. 5. 1998.

Na úvod Soud konstatuje, že cela, v níž byl pan Kalašnikov držen, měla plochu mezi 17 m² (podle stěžovatele) a 21 m² (podle vlády). Byla vybavena patrovými lůžky a určena pro osm osob. Je otázkou, zda takové ubytování může být považováno za splňující přijatelný standard. V této souvislosti Soud připomíná, že evropský Výbor pro prevenci mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu stanovil 7 m² na vězně jako přibližnou, žádoucí direktivu pro plochu cely, tj. 56 m² pro 8 osob.

Navzdory skutečnosti, že cela byla určena pro osm vězňů, v ní podle stěžovatelových tvrzení obvykle bylo 18 až 24 osob. Vláda uznává, že kvůli všeobecné přeplněnosti vazebního zařízení každé lůžko používali 2 nebo 3 vězni. Tvrdí však, že ve stěžovatelově cele obvykle bylo 14 osob.

Soud nepokládá za nutné tento rozpor mezi stěžovatelem a vládou řešit. Z uvedených čísel je zřejmé, že ve stěžovatelově cele připadalo v kterémkoli okamžiku na jednu osobu 0,9-1,9 m². Cela tak byla velmi silně přeplněna. To samo je z hlediska čl. 3 problematičké. Navíc vězňové s ohledem na toto přeplnění museli spát v osmihodinových směnách; podmínky spánku dále zhoršovalo trvalé osvětlení cely a všeobecný pohyb a hluk spojený s velkým počtem spoluvězňů. Z toho vyplývající spánková deprivace musela pro stěžovatele být závažným fyzickým a psychickým břemenem. Soud dále poukazuje na absenci adekvátní ventilace v cele, v níž bylo vězňům dovoleno kouřit. Ačkoli byl stěžovateli povolen pobyt na čerstvém vzduchu po dobu jedné až dvou hodin denně, zbytek času musel trávit v dusivém ovzduší cely.

Soud dále podotýká, že stěžovatelova cela byla zamořena hmyzem a že proti tomuto zamoření nebylo v průběhu jeho vazby nic podniknuto. Vláda uznává, že zamoření věznic hmyzem je problémem a odkazuje na instrukci ministra ukládající věznicím přijmout desinfekční opatření. Nezdá se však, že by byla provedena ve stěžovatelově cele. Dotyčný také v průběhu vazby onemocněl různými kožními nemocemi a plísňovými infekcemi, jež si vyžádaly odročení hlavního líčení. Je sice pravda, že tato onemocnění byla léčena, nicméně jejich opakování nasvědčuje tomu, že velmi špatné podmínky, jež v cele usnadňovaly jejich šíření, zůstaly nezměněny. Soud také vyjadřuje velmi vážné znepokojení nad tím, že stěžovatel byl příležitostně držen v cele s osobami trpícími syfilidou a tuberkulózou.

Dalším aspektem přeplněnosti cely a špatných hygienických podmínek byly toalety. Přepážka o výšce 1,1 m oddělovala splachovací mísu v rohu cely od umyvadla, avšak nikoli od obyvatelné plochy. Vstup na toaletu nebyl nijak oddělen. Stěžovatel ji tak musel používat v přítomnosti dalších spoluvězňů a být přítomen, když ji používali oni. Ačkoli Soud bere s uspokojením na vědomí zlepšení, k nimž v magadanské vazební věznici v poslední době došlo, nic to nemění na nepřijatelných podmínkách, v nichž stěžovatel zjevně musel žít v dané době.

Podmínkami stěžovatelovy vazby se zabýval i soud, před nímž probíhalo líčení. V dubnu a červnu 1999 si vyžádal lékařské posudky k tomu, jaké jsou po téměř čtyřech letech vazby důsledky těchto podmínek pro stěžovatelovo psychické a fyzické zdraví, aby mohl rozhodnout, zda je dotyčný neschopen se účastnit řízení a zda má být hospitalizován. Ačkoli znalci na obě otázky odpověděli negativně, Soud poukazuje na jejich závěry, podle nichž stěžovatel trpěl neurocirkulační dystonií, asteno-neurotickým syndromem, chronickou gastroduodenitidou, mykózou a plísňovou infekcí na rukou, nohou a v tříslech.

Soud připouští, že v projednávaném případě nic nenasvědčuje existenci záměru stěžovatele pokořit či ponižít. Avšak ačkoli je otázka, zda bylo účelem zacházení oběť pokořit či ponižít, faktorem, k němuž je třeba přihlédnout, absence takového účelu nemůže vyloučit konstatování porušení článku 3 (viz výše cit. Peers). Soud se domnívá, že podmínky vazby, které stěžovatel musel snášet po dobu čtyř let a deseti měsíců, musely dotyčnému přivodit značné fyzické a psychické utrpení, snížit jeho lidskou důstojnost a vyvolat v něm takové pocity pokoření a ponižení.

Soud s ohledem na výše uvedené dospěl k závěru, že podmínky vazby ve spojení s jejím trváním byly ponižujícím zacházením. Čl. 3 Úmluvy byl porušen.

K čl. 5 odst. 3 Úmluvy:

Stěžovatel tvrdí, že dlouhé trvání jeho vazby porušilo čl. 5 odst. 3 Úmluvy, který zní:

"Každý, kdo je zatčen nebo jinak zbaven svobody v souladu s ustanovením odstavce 1 písm. c) tohoto článku, (.) má právo být souzen v přiměřené lhůtě nebo propuštěn během řízení. Propuštění může být podmíněno zárukou, že se dotčená osoba dostaví k přelíčení."

A. Předběžná námitka vlády:

Vláda uvádí, že stěžovatelovo tvrzení by mělo být posouzeno s přihlédnutím k výhradě, jakou Rusko učinilo podle bývalého čl. 64 (dnes čl. 57) Úmluvy při uložení ratifikační listiny.

Tato výhrada je formulována tak, že vylučuje z působnosti čl. 5 odst. 3 Úmluvy dočasnou aplikaci specifických ustanovení trestního řádu, uvedených v textu výhrady, která se týkají postupu při zatčení, zadržení a vazbě osob podezřelých ze spáchání trestného činu. Tato ustanovení definují podmínky aplikace preventivních opatření, včetně vzetí do vazby, a obsahují seznam orgánů, které mají pravomoc o nich rozhodnout. Soud konstatuje, že výhrada odkazuje na § 97 trestního řádu, podle kterého může být v průběhu trestního vyšetřování osoba držena ve vazbě až osmáct měsíců na základě příkazu příslušného státního zástupce. Nehledě na zmínku o maximální lhůtě vazby ve stadiu vyšetřování, Soud poznamenává, že výhrada se týká postupu při aplikaci preventivních vazebních opatření, zatímco stížnost pana Kalašnikova se týká délky vazby, a nikoli její zákonnosti. Proto Soud rozhoduje, že výhrada není v projednávaném případě aplikovatelná.

B. K meritu stížnosti:

1. Posuzované období

Není sporu o tom, že stěžovatel byl vzat do vazby dne 29. 6. 1995. Pokud jde o konec období vazby, dotyčný tvrdí, že rozhodným datem je 31. 3. 2000, kdy Městský soud vyhlásil svůj druhý rozsudek. Vláda namítá, že příslušné období skončilo dne 3. 8. 1999 vyhlášením prvního rozsudku tohoto soudu. Také trvá na tom, že Soud své posouzení musí omezit na období následující po 5. 5. 1998, kdy pro Rusko vstoupila v platnost Úmluva.

Soud nejprve připomíná, že období, které musí být vzato v úvahu pro účely určení délky vazby podle čl. 5 odst. 3 Úmluvy, začíná dnem, kdy je obviněný vzat do vazby, a končí dnem, kdy je o obvinění rozhodnuto, byť je to jen soudem první instance (viz, mezi jinými, *Wemhoff proti Německu*, 1968, a výše cit. *Labita*). V projednávaném případě tedy stěžovatelova vazba začala dnem 29. 6. 1995 a skončila dnem 3. 8. 1999. Držení ve vazbě v následném období kvůli nedořešeným obviněním nic neměnilo na skutečnosti, že tehdy již byl stěžovatel vězněn po odsouzení příslušným soudem ve smyslu článku 5 odst. 1 Úmluvy. Celková délka vazby tak byla čtyři roky a jeden měsíc.

Jelikož období před 5. 5. 1998 uniká pravomoci Soudu *katione temporis*, Soud může posuzovat pouze časový úsek jednoho roku a dvaceti tří měsíců, který uplynul mezi tímto datem a rozsudkem ze dne 3. 8. 1999. Musí však vzít v úvahu, že k 5. 5. 1998 se stěžovatel ve vazbě nacházel již dva roky a deset měsíců (viz např., *mutatis mutandis*, *Mansur proti Turecku*, 1995).

2. Přiměřenost délky vazby

i. Principy zakotvené v judikatuře Soudu

Soud připomíná, že otázka, zda je délka vazby přiměřená, nemůže být posuzována abstraktně. Zda je přiměřené držet obžalovaného ve vazbě, musí být zváženo v každé záležitosti jednotlivě podle jejích konkrétních okolností.

Pokračování vazby je ospravedlněno pouze tehdy, jestliže konkrétní indicie ukazují na skutečný požadavek veřejného zájmu, který nehledě na presumpci nevinu převáží nad pravidlem respektování osobní svobody zakotveným v čl. 5 odst. 1 Úmluvy (viz, mezi jinými, výše cit. Kudla). Na prvním místě přísluší vnitrostátním soudním orgánům, aby bděly nad tím, že trvání vazby obviněného nepřesáhne meze toho, co je přiměřené. Pro tento účel musejí posoudit, s náležitým přihlédnutím k presumpci nevinu, všechny skutečnosti, které mluví pro nebo proti existenci výše zmíněného požadavku veřejného zájmu ospravedlňujícího výjimku z pravidla zakotveného v čl. 5, a uvést je v rozhodnutích týkajících se žádostí o propuštění na svobodu. Především na základě odůvodnění uvedených v těchto rozhodnutích, a rovněž na základě nesporných skutečností uvedených stěžovatelem v jeho opravných prostředcích, musí Soud rozhodnout, zda čl. 5 odst. 3 Úmluvy byl či nebyl porušen (viz výše cit. Labita).

Trvání důvodného podezření, že zatčená osoba spáchala trestný čin, je podmínkou sine qua non zákonnosti pokračování vazby, avšak po určité době již nepostačuje. Soud pak musí zjistit, zda ostatní důvody, na něž se vnitrostátní orgány odvolaly, i nadále ospravedlňují zbavení svobody. Pokud se ukáží „relevantními“ a „dostatečnými“, zabývá se Soud dále tím, zda příslušné orgány v řízení postupovaly se „zvláštní náležitostí (speciální diligence)“. Faktory, k nimž je v této souvislosti třeba přihlídnout, jsou složitost vyšetřování a jeho specifické rysy (viz např. Scott proti Španělsku, 1996), a I. A. proti Francii, 1998)

ii. Aplikace výše uvedených principů na projednávaný případ

a) Důvody vazby

V průběhu období, na které se vztahuje pravomoc Soudu katione temporis, Městský soud opíral odmítnutí propustit stěžovatele na svobodu o závažnost obvinění a o nebezpečí, že by na svobodě mařil vyšetřování. Soud konstatuje, že obdobné důvody Městský soud uváděl v letech 1996-1997. Také poznamenává, že hlavním důvodem pro rozhodnutí vzít stěžovatele dne 29. 6. 1995 do vazby bylo, že maří vyšetřování odmítáním vydat některé bankovní dokumenty, působí na svědky a údajně pozměňuje důkazy. Toto rozhodnutí rovněž přihlíželo k závažnosti obvinění.

Soud připomíná, že existence důvodného podezření o účasti osoby na závažné trestné činnosti, i když je relevantním faktorem, nemůže sama o sobě ospravedlnit dlouhé období vazby (viz např. výše cit. Scott). Pokud jde o důvody, o něž se při prodloužení vazby opíral Městský soud, Soud poznamenává, že - na rozdíl od příkazu k vzetí do vazby vydaného vyšetřovatelem v červnu 1995 - Městský soud neuvedl žádné okolnosti, které by podpořily jeho závěry, jež byly stejné v roce 1996, 1997 i 1999. V jeho rozhodnutích se neodkazuje na žádný faktor, který by svědčil o tom, že jím zmíněné riziko skutečně trvá.

Soud připouští, že zasahování do průběhu vyšetřování spolu s podezřením, že stěžovatel spáchal činy, z nichž byl obviněn, původně mohly k odůvodnění vazby postačovat. Avšak s postupem

řízení a shromážděním všech důkazů se tento důvod nevyhnutelně stal méně relevantním. Stručně shrnuto, Soud konstatuje, že důvody, o něž se opíraly vnitrostátní orgány při ospravedlnění vazby, byly sice zpočátku relevantní a dostatečné, avšak s plynutím času tento charakter ztratily.

b) Postup v řízení

Co se týče délky vyšetřování, Soud poukazuje na konstatování vnitrostátních soudů, podle něhož případ nebyl zvláště složitý a ke zdlouhavosti jeho projednávání přispěla nízká kvalita vyšetřování. Soud nespatřuje žádný důvod, proč by měl dospět k jinému závěru. Také poznamenává, že podle názoru vnitrostátních soudů se vyšetřovatelé neoprávněně pokusili zvýšit počet obvinění. Pokud jde o následné soudní řízení, Soud konstatuje, že v něm nastaly značné průtahy. Hlavní líčení, které začalo dne 11. 11. 1996, bylo odročeno na 7. 5. 1997, protože byl z projednávání případu odvolán předsedající soudce. Líčení pak pokračovalo až 15. 4. 1999 ačkoli určité procesní úkony byly provedeny již v červenci a srpnu 1997 (přidělení případu novému soudci a stanovení data jednání), v květnu a červenci 1998 (předání věci jinému soudu), v listopadu 1998 (stanovení data jednání) a v lednu a březnu 1999 (rozhodnutí o nutnosti doplnit vyšetřování).

I když je pravda, že jednání stanovené na 8. 8. 1997 muselo být odročeno z důvodu nepřítomnosti stěžovatelova obhájce a že stěžovatel nesouhlasil s předáním věci jinému soudu - které mělo řízení urychlit - Soud konstatuje, že stěžovatel podstatně nepřispěl k délce řízení mezi oběma obdobími, v nichž probíhalo hlavní líčení.

Je tedy zřejmé, že zdlouhavost řízení nelze přičíst ani složitosti případu ani chování stěžovatele. Soud se s přihlédnutím k charakteru vyšetřování a značným prodlevám v soudním řízení domnívá, že státní orgány nepostupovaly s patřičnou rychlostí.

c) Závěr

Soud konstatuje, že období, které stěžovatel strávil ve vazbě, přesáhlo "přiměřenou lhůtu". Čl. 5 odst. 3 Úmluvy byl tedy porušen.

K čl. 6 odst. 1 Úmluvy:

Stěžovatel tvrdí, že o trestních obviněních, jež proti němu byla vznesena, nebylo rozhodnuto "v přiměřené lhůtě", jak vyžaduje čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jehož relevantní část má následující znění:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla (.)
v přiměřené lhůtě projednána (.) soudem (.), který rozhodne
(.) o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu.
(.) ”

1. Posuzované období

Stěžovatel je toho názoru, že období, které je třeba brát v úvahu, začalo dne 8. 2. 1995, kdy proti němu bylo zahájeno vyšetřování, a skončilo dne 31. 3. 2000, kdy Městský soud vyhlásil svůj druhý rozsudek.

Vláda namítá, že období, jež může být předmětem posouzení, začalo okamžikem předání stěžovatelova spisu Městskému soudu, tedy dnem 6. 2. 1996, a skončilo vyhlášením jeho prvního rozsudku dne 3. 8. 1999.

Soud připomíná, že období, které je třeba vzít v úvahu pro účely určení délky trestního řízení, začíná dnem, kdy je osoba "obviněna" v autonomním a věcném smyslu tohoto výrazu (viz, mezi jinými, Corigliano proti Itálii, 1982, a Imbriosca proti Švýcarsku, 1993). Končí dnem, kdy je o obvinění s konečnou platností rozhodnuto a kdy je řízení ukončeno.

V projednávaném případě tak posuzované období začalo dne 8. 2. 1995, kdy se stěžovatel stal podezřelým ze spáchání trestného činu zpronevěry. Co se týče konce tohoto období, Soud poznamenává, že po rozhodnutí ze dne 29. 9. 1999 zastavit řízení u zbývajících obvinění, jež následovalo po rozsudku Městského soudu ze dne 3. 8. 1999, bylo dne 30. 9. 1999 proti stěžovateli vneseno nové obvinění na základě stejných skutkových okolností. Toto obvinění bylo součástí původního trestního spisu, který byl založen dne 8. 9. 1995. Za těchto okolností a s přihlédnutím k načasování nového obvinění Soud konstatuje, že období, jež musí být vzato v úvahu, skončilo dne 31. 3. 2000, kdy Městský soud vyhlásil svůj druhý rozsudek.

Délka posuzovaného období tedy byla přibližně 5 let a 2 měsíce, a to efektivně pouze v jednom soudním stupni, navzdory četným vedlejším řízením. I když se pravomoc Soudu katione temporis vztahuje pouze na období následující po 5. 5. 1998, kdy pro Rusko vstoupila v platnost Úmluva, Soud může přihlédnout ke stavu, v němž se řízení nacházelo k tomuto datu (viz, mezi jinými, mutatis mutandis, Yagci a Sargin proti Turecku, 1995).

2. Přiměřenost délky řízení

Soud připomíná, že přiměřenost lhůty řízení musí být posouzena ve světle konkrétních okolností případu, s přihlédnutím ke kritériím zakotveným v judikatuře Soudu, obzvláště ke složitosti věci, chování stěžovatele a chování příslušných orgánů. V posledním z těchto ohledů musí být vzato v úvahu, co bylo pro stěžovatele v sázce (viz, mezi mnoha jinými, výše cit. Kudla).

a) Složitost případu

Soud poznamenává, že inkriminované řízení, v němž byl stěžovatel jediným obviněným, se týkalo majetkových trestných činů, přičemž bylo třeba shromáždit řadu důkazů a vyslechnout mnoho svědků. Avšak mezi 7. 5. 1997, kdy bylo líčení odročeno, a 15. 4. 1999, kdy znovu pokračovalo, nebyly žádné vyšetřovací úkony provedeny. Soud také připomíná konstatování vnitrostátních soudů, podle něhož případ nebyl natolik složitý, aby ospravedlnil průtahy v řízení. Délku řízení tedy nevysvětluje ani složitost případu ani potřeby vyšetřování.

b) Chování stěžovatele

Soud konstatuje, že stěžovatel podal řadu stížností, a to jak v průběhu hlavního líčení, tak mezi jednáními. Dále připomíná, že čl. 6 Úmluvy od osob obviněných z trestného činu nevyžaduje, aby se soudními orgány aktivně spolupracovaly (viz např. Dobbartin proti Francii, 1993). Poznává, že stížnosti vznesené stěžovatelem při jednání dne 15. 4. 1999 Městský soud označil za obstrukční. Nic však nenasvědčuje tomu, že by stěžovatel svým chováním způsobil průtahy v dalších obdobích, kdy líčení probíhalo, tj. mezi 11. 11. 1996 a 7. 5. 1997 a mezi 20. 12. 1999 a 31. 3. 2000.

Co se týče stížností podaných mezi jednáními, Soud konstatuje, že se týkaly především zdlouhavosti projednávání případu. Soud nemůže říci, že tyto stížnosti přispěly ke zpomalení řízení, zvláště pak proto, že vesměs zůstaly bez odezvy. I když je pravda, že věc byla v zájmu zrychlení řízení předána jinému soudu, stěžovatel nemůže být kritizován za to, že s tím vyslovil nesouhlas poté, co předání nevedlo k jakémukoli pokroku.

Soud má za to, že i když stěžovatel může být činěn odpovědným za některá prodlení, o jeho chování nelze říci, že k délce řízení přispělo podstatnou měrou.

c) Chování vnitrostátních orgánů

Jak již bylo uvedeno výše, ve vnitrostátním řízení nastaly citelné prodlevy, které nelze vysvětlit ani složitostí věci ani chováním stěžovatele. Především se pak projednávání případu před Městským soudem po téměř dva roky, tj. mezi 7. 5. 1997 a 15. 4. 1999, prakticky nepohnulo z místa. Soud poznává, že stěžovatel byl po celou dobu držen ve vazbě, což je skutečnost, jež od soudů vyžadovala, aby ve věci jednaly s patřičnou rychlostí. Navíc po rozsudku Městského soudu ze dne 3. 8. 1999 a po následném rozhodnutí zastavit řízení ve věci zbývajících obvinění státní orgány proti stěžovateli vznesly nové obvinění na základě týchž skutkových okolností, čímž řízení, které v tu chvíli trvalo již déle než čtyři a půl roku v první instanci, dále prodloužily.

Soud má za to že státní orgány nedostály své povinnosti jednat se zvláštní naléhavostí, zejména pak poté, co dne 5. 5. 1998 pro Rusko vstoupila v platnost Úmluva.

3. Závěr

S ohledem na výše uvedené okolnosti je Soud toho názoru, že délka řízení nesplnila požadavek "přiměřené lhůty". Čl. 6 odst. 1 byl tedy porušen.

Spravedlivé zadostiučinění

Stěžovatel na základě čl. 41 Úmluvy požádal o spravedlivé zadostiučinění ve výši 13 012 702 USD za materiální újmu a 9 636 000 FRF za morální újmu. Dále požádal o proplacení nákladů vnitrostátního řízení ve výši 40 000 USD.

Pokud jde o materiální újmu, žádost byla rozepsána do šesti položek souvisejících se ztrátou příjmu a majetku. Co se týče prvního z těchto bodů - ztráta platu generálního ředitele Severovýchodní komerční banky v období vazby - Soud konstatuje, že délka vazby byla zcela odečtena od délky trestu odnětí svobody. U dalších bodů Soud nenachází jakoukoli příčinnou souvislost s konstatovanými porušeními Úmluvy. Žádosti o náhradu materiální újmy tedy nemůže v žádném bodě vyhovět.

Výrok rozsudku

Soud rozhodl jednomyslně, že:

1. byl porušen čl. 3 Úmluvy;
2. byl porušen čl. 5 odst. 3 Úmluvy;
3. byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy;
4. žalovaný stát musí do tří měsíců od data, kdy se rozsudek stane konečným podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, stěžovateli vyplatit 5 000 EUR za morální újmu a 3 000 EUR za náklady řízení; tyto částky budou navýšeny o prostý úrok rovný marginální úrokové sazbě Evropské centrální banky zvýšené o tři procentní body, za období od vypršení uvedené lhůty do vyplacení;
5. žádost o spravedlivé zadostiučinění se v dalším zamítá.